

HOGY MIÉRT ARASZOLUNK?

Pethő László az Araszolók címet adta a Magyar napló Önképünk az ezredfordulón sorozatában megjelent könyvének. A könyv alcíme: A Jászság az átalakulás éveiben (1986-2000).

A könyv első részében Falurajzok (1990–1991), második felében pedig Kárpótoltak, szövetkezők, magánvállalkozók (1986–2000) címen a jászfényszarui Béke Termelőszövetkezet és néhány vállalkozó gazdálkodási folyamat-története olvasható.

Az első részben szereplő falvak – egy kivétellel – jász falvak, s a rövidebb írások is megmutatják a változás első éveiben lezajlott – elsősorban a polgármester – választások körülményeit és indítékait. A kicsit hosszabb falurajzokban már a falvak előéletébe is bepillantunk, sőt a termelésük, és a megélhetésüket biztosító-nem biztosító körülményeik is feltárulnak.

Ezek a magyar falvakban a legizgalmasabb évek, mert tele van a helyzet az ígértet lehetőségével, és közben soha nem volt a bizonytalanság.

Pethő László könyvében jász falvakról lévén szó – ahol ismeretlen volt a nagybirtok, tehát mindenki rendelkezett a tudással földje megműveléséhez, s a boldogulni tudás képessége öntudatosá tette őket – visszatérő motívum a jász öntudatból adódó megmutatni akarás.

Ezen a vidéken a falvak önállósodási törekvéseinek több sikertelen fordulója után adódott lehetőség épp ezekben az években, hogy újra önálló lehessenek. (S minden döntés, ha felelősen hozza meg ember, kínzó. Mit hoz az önállóság. Miben szabad és miben nem önállóknak lenni, és maradni akarni.) S a visszakapott önállóság megélése, s az ebből az időszakból felhalmozott új tapasztalat az, ami már nem fénytörően át adódik, aminek alapja már a reális érzékelés.

A könyv izgalma az adja, hogy amíg első részében a falvak első lépéseit látjuk a megváltozott körülmények között, addig a második részben a termelésben lehetséges alternatívák kerülnek bemutatásra, s mindkét terület mozgatóit – az öntudatos ember, öntudatos falu – megmutatni akarása adja.

Nem beszélhetünk a falvaknak és a falusi lakosságnak, benne a paraszti-félpaszti létet vállalóknak a társadalom által felkínált lehetőségeiről. Inkább beszélhetünk arról, hogy ezek híján, s inkább csak bízva ezek egykori valóság voltában, ember és falu kereste (és bizonyos értelemben máig is keresi) a boldogulását. S mert ezeken a területeken nem a komolyabb tőkével rendelkező, s az első pillanatban mozdulni tudó, a kockázatot is vállalni képes réteg él, haladása araszoló.

Ez a réteg soha nem engedhette meg magának, hogy ne tartsa életben magát. Miután csak magára számíthatott. (Hogy ezeken a területeken is megjelent az önfeladás, s a vele járó alkoholizmus, még akkor is nagyon

rossz jel, ha nem jellemző.)

Számtalan példát sorolhatnánk ezeknek a falvaknak az életéből, s Pethő László könyvéből arra, hogy mi tette a lehetőségeket délibábossá.

A falvak esetében a legkínzóbban az, hogy az önállósodás vállalása után a falut irányító és a faluért tenni is akaró vezetés nem rendelkezett azokkal eszközökkel és körülményekkel, amelyek akarását segíthették volna. (Elég itt utalni az önkormányzatok képtelen anyagi helyzetére, s az öröklött infrastruktúrára. Ha egy falu meg akarta tartani, vagy vissza akarta szerezni az iskoláját, minden anyagi erejét erre kellett összpontosítani, s ez sem volt elég, s mellette a csatornázás, amire ma már területi egységenként fognak össze az önkormányzatok, szintén egy-egy falu teljes anyagi lehetőségeit méríti ki évekre.)

S a falusi ember szempontjából, hogy azt az önkiszákmányolást, ami rá mindig is jellemző volt, most egy még önkiszákmányolósabbá kellett változtatnia, s aki vállalta a vállalkozás kockázatát, soha nem léphetett a tettek mezejére úgy és akkor, amikor még kicsit nagyobb anyagi értelmét láthatta volna. (Elég, ha csak arra utalok, hogy a téveszéből kiválásoknál milyen jól érvényesíthető taktikát lehetett alkalmazni a vállalkozni kívánókkal szemben, vagy hogy a gazdálkodáshoz elengedhetetlenül szükséges gépek megszerzésének a feltételei milyen nehezen alakultak ki, végül is hitelek realizálódásával, annak a kisebbségnek valós lehetőségeként, aki erre vállalkozni tudott.)

A jász falvak többsége, amelyek Pethő László könyvében szerepelnek, a kertészetet tudhatták olyan ágazatnak, amely segíti fennmaradásukat. A kertészetnek a lehetőségei – melyek a könyvben jól nyomon követhetőek, termelőszövetkezeti és magánvállalkozói variációban is – jól mutatják az egész mezőgazdaság bizonytalanságait. (A termelésre való ráfordítás összege egyre nő, az értékesítés egyre bizonytalanabb.) A mezőgazdasági termelés bővítésében csak az marad meg, akinek az tudott maradni, az tudott válni a legfontosabbá, hogy a maga ura legyen. S ez a – régen paraszti – sajátság képes volt mentalitásként fennmaradni bizonyos területeken, s így a Jászságban is. (Erre mutat rá a könyv második felének hat vállalkozója, akik között a fiatal öntudatos vállalkozó is ott van.) A könyv egyik erénye, hogy megszólaltatja azt a hangot, amely ma Magyarországon csak falvakban, csak az egymás szemé láttára boldogulni tudó emberek között szólal meg. Itt még – ha nagyon gyakran bémunkával, második és harmadik gazdasággal is van bebiztosítva az élet és az araszolva gyarapodás – becsülete lehet az elért eredménynek, mert amögött munka áll. Egy faluközösség által szentesítetten. S így itt lehet még az embernek – az a ki tudja, még ezen kívül hol kereshető – méltósága.